

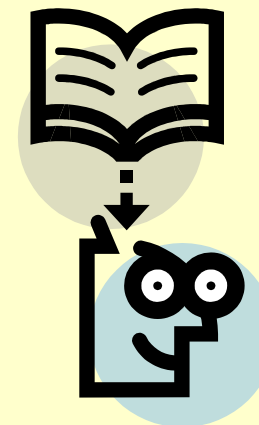

Mezinárodní aspekty spotřebitelského práva

Radka Chlebcová

Struktura přednášky

- **Ochrany spotřebitele na úrovni ES:**
Představení vývoje ochrany spotřebitele na úrovni Společenství, přehled pravomocí Společenství k vydávání norem pro ochranu spotřebitele, přehled rozhodujících oblastí práva ochrany spotřebitele
- Římská úmluva
- Římské nařízení
- Bruselská úmluva

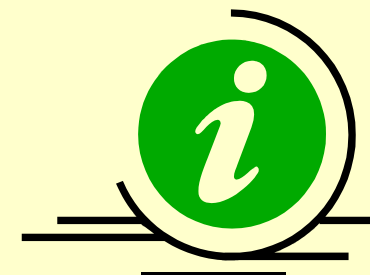
Vývoj ochrany spotřebitele na úrovni ES

- Zakládající smlouvy ES původně se spotřebitelskou dimenzí vůbec nepočítaly.
- Pasivní předmět trhu.
- **1975 katalog práv spotřebitele:**
 - ❖ Právo na ochranu zdraví a bezpečnosti
 - ❖ Právo na ochranu hospodářských zájmů
 - ❖ Právo na náhradu utrpěné škody
 - ❖ Právo na informace a vzdělání
 - ❖ Právo na řádný proces

10 hlavních zásad ochrany spotřebitele

■ Míří k samotnému spotřebiteli – forma osvěty

1. Nakupujte, co chcete a kde chcete.
2. Pokud je zboží vadné, vraťte ho.
3. Vysoká úroveň bezpečnosti potravin a spotřebního zboží
4. Informujte se o tom, co jíte.
5. Smlouvy musejí být čestné vůči zákazníkům.
6. Spotřebitelé mohou někdy měnit svá rozhodnutí.
7. Možnost jednoduššího porovnání cen.
8. Spotřebitelé by neměli být klamáni.
9. Ochrana spotřebitele během dovolené.
10. Účinné urovnávání přeshraničních sporů.

Pravomoc Společenství

- čl. 3/1 písm. t) SES
- čl. 153 SES
- čl. 293 SES
- celá řada dalších konkrétních pravomocí v rámci provádění jednotlivých politik Společenství

Dvě základní skupiny norem ES

■ Ochrana zdraví a bezpečnosti:

- ❖ ochrana před závadnými výrobky
- ❖ ochrana spotřebitele před závadnými potravinami

■ Ochrana hospodářských zájmů:

- ❖ Úprava cen
- ❖ Informace a osvěta: právo spotřebitele na přiměřené informování bylo uznáno za „základní lidské právo“ C-362/88!
- ❖ Uzavírání smlouvy mezi nepřítomnými, směrnice 97/7
- ❖ Elektronický podpis
- ❖ Elektronický obchod, směrnice 2000/31
- ❖ Ochrana proti nekalým ustanovením ve smlouvách, směrnice 93/13
- ❖ Úprava spotřebitelského úvěru
- ❖ Ochrana spotřebitele proti podomnímu obchodu, směrnice 85/577
- ❖ Ochrana turisty
- ❖ Ochrany spotřebitele jako příjemce finančních služeb na dálku
- ❖ Timesharing
- ❖ Odpovědnost za škodu způsobenou vadným výrobkem
- ❖ Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 261/2004

Římská úmluva

- Římská úmluva o právu rozhodném pro smluvní závazkové vztahy
- čl. 5: Speciální kolizní normy pro určité typy spotřebitelských smluv
- nemožností vyloučit jistý minimální standart ochrany spotřebitele volbou jiného právního řádu (omezení čl. 3 ŘÚ)
- v případě neexistence volby rozhodného práva dle čl. 3 presumpce právního řádu, s nímž má smlouva nejužší spojení (omezení čl. 4 ŘÚ)

Spotřebitelská smlouva

- Slabší vyjednávací pozice -*metoda individuální posouzení a hodnocení*)
- Účel uzavření smlouvy: pro svou osobní potřebu, potřebu rodiny či domácnosti - *(metoda rozlišující dle typu obchodu)*
- Garantována minimální ochrana státu jeho pobytu jen tehdy, pokud prodávající jednal aktivně ve státě jeho pobytu a na základě této činnosti došlo k uzavření smlouvy.
- Garantována minimální ochrana státu jeho pobytu také tehdy, pokud vystupuje mimo stát svého obvyklého pobytu jako člen homogenní skupiny.

Mezinárodní spotřebitelská smlouva dle ŘÚ

- Autonomní definice pojmů, chybějící jednotné vymezení
- Typ smlouvy
- Účel, za němž byla smlouva uzavřena
- Způsob uzavření této smlouvy (čl. 5 odst. 2 ŘÚ)

Pokud některý z těchto požadavků není naplněn, nejedná se o smlouvu ve smyslu čl. 5. Právo rozhodné by se pak muselo určit v souladu s čl. 3 a 4 ŘÚ.

Typ smlouvy

- Smlouvy, jejichž předmětem je **dodání zboží nebo poskytnutí služeb.**

- Například:

Kupní smlouvy, smlouvy, na jejichž základě se poskytují služby (s výjimkou smluv pracovních), smlouva o dílo, příkazní smlouva, zprostředkování obchodu, smlouva o poskytnutí spotřebitelského úvěru, poskytnutí vyučování na dálku, cestovní smlouva, „paušální“ cesty – doprava a ubytování v jedné ceně).

- **Vyloučené jsou:**

- ❖ Převážné smlouvy
- ❖ Smlouvy o poskytování služeb, pokud mají být služby poskytnuty výlučně v zemi odlišné od země obvyklého bydliště spotřebitele
- ❖ Pracovní smlouvy (i když je to jistý typ smlouvy o poskytování služeb)
- ❖ Smlouvy o koupi nemovitostí a smlouvy o získání časově omezených užívacích práv k nemovitostem (vyloučené dle německé úpravy, která zabsolutizovala národní úpravu týkající se timesharing – viz norma a příklad), úprava v ČR.

Účel smlouvy

- sloužit osobním či rodinným účelům
- částečně v rámci profesní či obchodní činnosti a částečně k osobním účelům?
- účel koupě by měl vyplývat přímo z okolností případu
- druhá smluvní strana však vždy musí jednat jako podnikatel
- na rozdíl od Bruselského nařízení není potřeba splátkování zboží.

Způsob uzavření smlouvy

1. uzavření smlouvy v této zemi předcházela nabídka určená výslovně spotřebiteli nebo reklama a spotřebitel v této zemi uskutečnil všechny nezbytné úkony směřující k uzavření smlouvy, nebo
2. druhá strana nebo její zmocněnec obdrželi objednávku od spotřebitele v této zemi, nebo
3. smlouva je smlouvou o koupi zboží a spotřebitel cestoval z této země do jiné země, kde učinil svou objednávku, jestliže byla tato cesta organizována prodávajícím se záměrem podnítit spotřebitele ke koupi.

Všem těmto podmínkám je společné, že prodávající byl aktivně činný ve státě obvyklého bydliště spotřebitele a uzavření smlouvy bylo reakcí spotřebitele na tyto propagační aktivity prodávajícího. Čl. 5 ŘÚ se vztahuje na tzv. pasivního spotřebitele.

Volba práva

- Strany si mohou zvolit právo pro smlouvu rozhodné, a to jakékoli.
- Ale: omezení z důvodu nutnosti ochrany spotřebitele, který nesmí být zbaven ochrany, jež mu poskytují **imperativní ustanovení** práva země jeho obvyklého bydliště.
 - ❖ tzv. ***favor consumationis*** (nikoli výhrada veřejného pořádku)
 - ❖ aplikace výhodnějšího ustanovení (dle konkrétního přístupu či tzv. „Jak-tak“ teorie).
 - ❖ pouze aplikaci kogentních norem vydaných za účelem ochrany spotřebitele (jakých?)
- Obecné imperativní normy by se daly zohlednit jen prostřednictvím aktivního a pasivního veřejného pořádku (čl. 7 a čl. 16 ŘÚ)

Nezvolí-li strany právo

- Rozhodné bude právo obvyklého bydliště spotřebitele
- je-li domicilován (usídlen) v EU pak i evropský standart, je-li mimo – pak toto právo.
- Jeho účinky možno korigovat pomocí výhrady veřejného pořádku.

Forma smlouvy čl. 9 ŘÚ

- Dle ZMPS:
 - ❖ Stejným právem jako účinky úkonu zvolené nebo
 - ❖ dle rozumného uspořádání vztahu (právo strany poskytující charakter. plnění).
 - ❖ Postačí však, bylo-li učiněno za dost požadavkům místa uzavření smlouvy.
- To pro mezinárodní spotřebitelské smlouvy (čl. 5 odst. 2) neplatí. Tady je možné použít pouze právo místa obvyklého bydliště spotřebitele.

Směrnice o ochraně spotřebitele

■ tzv. „Klausule o minimální ochraně“

- ❖ článek 8 Směrnice Rady 93/13/EHS: „Členské státy mohou přijmout nebo ponechat v platnosti přísnější ustanovení slučitelná se Smlouvou v oblasti působnosti této směrnice, aby zajistily nejvyšší stupeň ochrany spotřebitele“.
- ❖ Proto se odlišuje standart ochrany spotřebitele stát od státu – nutnost unifikovaných kolizních norem.

■ tzv. „*Drittstaatenklausel*“

- ❖ čl. 6 odst. 2 Směrnice Rady 93/13/EHS: „Členské státy přijmou nezbytná opatření pro zajištění toho, aby spotřebitel neztratil ochranu, kterou mu poskytuje tato směrnice, proto, že si zvolil právní předpisy třetí země jako právní předpisy vztahující se na smlouvu, jestliže smlouva úzce souvisí s územím členských států“.

Vztah Směrnic a ustanovení ŘÚ

- čl. 20 ŘÚ: Přednost práva Společenství
- **Strukturální rozdíly**
 - ❖ ŘÚ obsahuje kolizní normy mnohostranné, navazující na kterýkoli právní řád a nečinící rozdíl mezi tuzemským a zahraničním právem.
 - ❖ Směrnice obsahují normy unilaterální, jednostranné, navazující pouze na jediné právo.
 - ❖ Směrnice míří v první řadě k samotným členským státům. Normy vydané k provedení směrnic o ochraně spotřebitele (tedy vnitrostátní materiální normy) se na základě těchto klausulí normami mezinárodně kogentními (čl. 7 ŘÚ) - pokud tyto přejaly tzv. *Drittstaatenklausen* do svého vnitrostátního práva.
- Čl. 5 ŘÚ obsahuje materializovanou kolizní normu
- Problém: provedení směrnic v konkrétních právních rádech.
 - ❖ čl. 5 ŘÚ – právo sídla prodávajícího – výhrada veřejného pořádku.
 - ❖ Je tu možnost dovolat se odpovědnosti státu za nesprávné provedení směrnice?
 - ❖ §29a EGBGB

Římské nařízení

- REGULATION (EC) No 593/2008 OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL of 17 June 2008 on the law applicable to contractual obligations (Rome I)
- Ochrana spotřebitele zakotvena v čl. 6

Článek 6 odst. 1 Řím I.

Consumer contracts

- 1. Without prejudice to Articles 5 and 7, a contract concluded by a natural person for a purpose which can be regarded as being outside his trade or profession (the consumer) with another person acting in the exercise of his trade or profession (the professional) shall be governed by the law of the country where the consumer has his habitual residence, provided that the professional:
 - (a) pursues his commercial or professional activities in the country where the consumer has his habitual residence, or
 - (b) by any means, directs such activities to that country or to several countries including that country, and the contract falls within the scope of such activities.

To znamená:

- The Law of the country of the consumer`s habitual residence:
 1. Natural person
 2. Purpose outside of his trade or profession
 3. With another person
 4. Acting in the exercise of his trade or profession
 5. Provided that
 - Pursues his commercial activities in the country...
 - By any means directs such activities to that country
 - And the contract falls within the scope of such activities

Umožněna volba práva

2. Notwithstanding paragraph 1, the **parties may choose** the law applicable to a contract which fulfils the requirements of paragraph 1, in accordance with Article 3. Such a choice may not, however, have the result of depriving the consumer of the protection afforded to him by provisions that cannot be derogated from by agreement by virtue of the law which, in the absence of choice, would have been applicable on the basis of paragraph 1.
3. **If the requirements in points (a) or (b) of paragraph 1 are not fulfilled**, the law applicable to a contract between a consumer and a professional shall be determined pursuant to Articles **3 and 4**.

Volba práva:

- Contract fulfils the requirements of par. 1
- The choice may not deprive the consumer of the protection afforded by
- Provision that are part of the law which would have been applicable in absence of choice
- Provision that can not be derogated from by agreement

Bruselské nařízení:

- Výlučná pravomoc čl. 22:

nemovitosti a nájem nemovitostí, platnost založení, nulita nebo zrušení společností nebo jiných právnických osob, platnost zápisů do veřejných rejstříků, zápis nebo platnost patentů, ochranných známek a průmyslových vzorů nebo jiných podobných práv, výkon rozhodnutí soudu.

- Speciální pravomoc čl. 8-21:

pojišťovací věci, **spotřebitelské**, pracovní.

- Pravomoc založená dohodou stran.

- Pravomoc založená podřízením se čl. 24.

- Pravomoc obecná čl. 2 (domicil žalovaného)

- Pravomoc alternativní I. čl. 5.

- Pravomoc alternativní II. čl. 6 a 7.

Pravomoc ve věcech spotřebitelských smluv

- Odvolat se na čl. 2-7 nařízení (obecná pravomoc, alternativa I, alternativa II.) není možné, ledaže by zde byla výslovně stanovena výjimka – jako např. v případě pobočky čl. 5 odst. 5 a čl. 4 – nemá-li žalovaný domicil na území členského státu).
- ESD vykládá čl. 15 restriktivně.
- **Žalovaný musí mít domicil na území členského státu, jinak národní procesní normy**
- Rozšířený rozsah působnosti v případě žaloby proti prodávajícímu (čl. 15 odst. 2 nařízení): **pobočka, zastoupení nebo jinou složku a jedná se o spory vyplývající z jejich provozu.**

Spotřebitelská smlouva dle Bruselského nařízení

- autonomní definice
- soukromý účel (jdoucí mimo jeho obchod nebo profesi)– objektivně rozpoznatelný
- privilegován by měl být jen konečný spotřebitel
- neuplatní se pro hromadné žaloby spolků na ochranu spotřebitele
- nesamostatná profesní činnost, podnikatel

Konkrétní typy smluv dle čl. 15

- koupě movitých věcí na splátky, odst. 1 písm. a).
Kvalifikace movitosti ve smyslu práva ES: tedy i např. počítačové programy, software.
- půjčka či úvěr určený k financování koupě zboží (účelová vázanost), odst. 1 písm. b)
- další spotřebitelské smlouvy, odst. 1 písm. c):
 - ❖ Obchodní nebo profesní činnost ve státě domicilu spotřebitele **nebo**
 - ❖ Obchodní nebo profesní činnost směřující do státu domicilu spotřebitele (elektronické obchodování)
 - ❖ Uzavřená smlouva musí spadat do rozsahu zde provozovaných obchodních či profesních aktivit
 - ❖ Nepodstatné je místo uzavření smlouvy (přijetí nabídky či odeslání akceptace).
- Schází zde omezení na movité věci či dodání služeb: „ve všech ostatních případech“.

Pravomoc soudů čl. 16 odst. 1 (žaloba spotřebitele)

- Má-li spotřebitel domicil na území Společenství, může podat žalobu v místě:
 - ❖ kde má domicil prodávající nebo
 - ❖ v místě svého domicilu,
 - ❖ v místě, kde má druhá smluvní strana pobočku (čl. 15 odst. 2)

- Nemá-li spotřebitel domicil na území Společenství:
 - ❖ v místě, kde má domicil jeho smluvní partner.

- Nemá-li ani spotřebitel, ani jeho smluvní partner domicil na území Společenství, řídí se příslušnost dle národních norem.

Pravomoc soudů čl. 16 odst. 2 a 3 (žaloba proti spotřebiteli)

- Spotřebitel by měl být žalován především ve státě, kde má domicil
- Může mít spotřebitel více domicilů?
- čl. 16 odst. 3 (vzájemné žaloby)
- **Uznání a výkon rozhodnutí:** Soudce státu, kde je žádáno o uznání a výkon, zkoumá pouze mezinárodní pravomoci, nikoli již, zda byla správně určena místní příslušnost.

Prorogace čl. 17

- Odst. 1: Chrání spotřebitele před vznikem sporu.
- Odst. 2: Umožňuje spotřebiteli žalovat druhou smluvní stranu i na těch místech, k nimž neexistuje dostatečně úzký vztah ve smyslu čl. 16 odst. 1 nařízení.
- Odst. 3: Účelem tohoto ustanovení je ochrana smluvního partnera spotřebitele. Rozhodující okamžik uzavření tohoto smluvního ujednání. Stačí, pokud zde má jeden obvyklé bydliště a druhý pobočku. Pojem „bydliště“ by měl být vykládám dle lex fori prorogati.
- Prorogační ujednání musí být přípustné v souladu s právem státu, jehož pravomoc se proroguje.